

Dag Solstag kimdir?

Dag Solstad, Norveçli bir yazar (1942 doğumlu) . Roman, kısa öykü ve oyun alanlarında eserleri var. Norveç'in en büyük endüstriyel komplekslerinden birinin resmi tarihi ile Dünya Kupası gibi konular da dahil olmak üzere 30'a yakın kitap yazmıştır ve çalışmaları Türkçe dahil 20 dile çevrilmiştir.

Birçok edebiyat ödülü var.

Türkçe 'de Yapı Kredi ve Jaguar yayınevleri tarafından basılmış toplam 7 kitabı var.

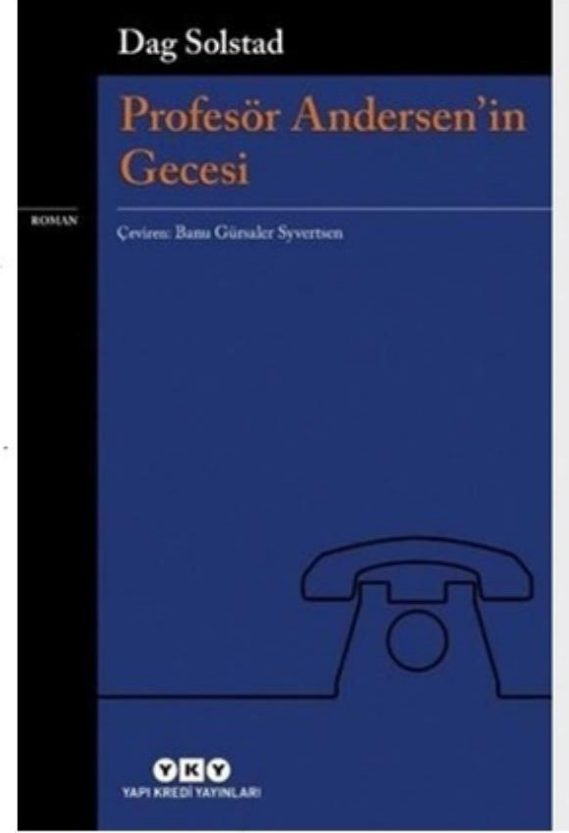
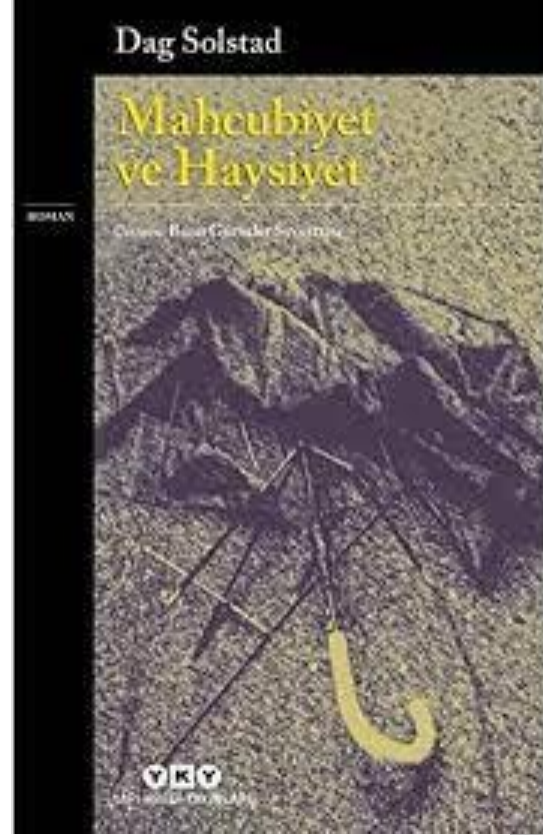
Biz bugün Türkiye'de en çok ses getiren Mahcubiyet ve Haysiyet' i ve ayrıca Prof. Andersen'in Gecesi'ni değerlendireceğiz.

Yazarımızın etkilendiği yazarlar Knut Humpson, İbsen, Proust ve Thomass Mann.

Peter Handke ve Per Petterson gibi bildiğimiz çağdaş yazarlar da Solstag'ın edebi mükemmelliğini kabul ederler.

Banu Grsalar Syvertson izmir doğumlu Oslo'da yaşıyor

Bugün çağdaş bir yazarın iki kitabını okuyacağız.
İki kitap da modern edebiyatın bir ürünü.

Nedir modern edebiyat?

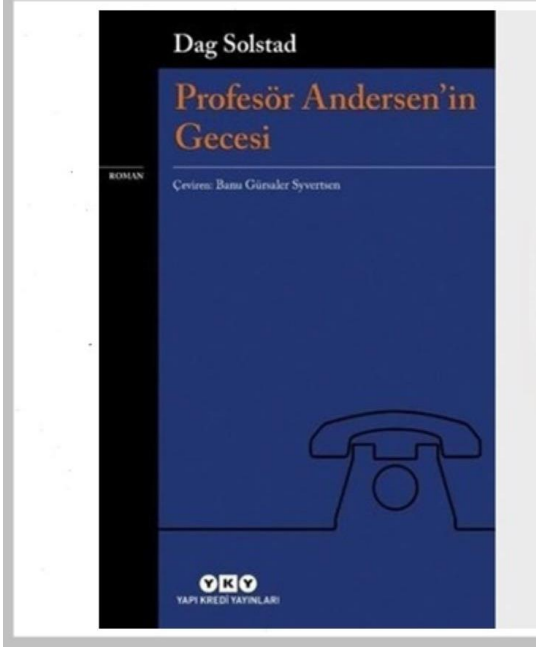
Kısaca:

Kişiyi odak noktasına alan, kişinin toplumsal ve içsel çatışmalarını anlatan tabii ki içsel çatışmalar ve toplumsal ilişkileri anlatılırken iş daha çok karmaşıklaşıyor. Kısaca insanın dünyadaki çıplak hali ve bu dünyaya tutunmasının hüznü yolculuğu. Daha da kısaca varoluşçuluk akımı diyoruz buna . Albert Camu, Kafka ve Sartre.

Kişinin kendi özünü bulması ve özgür olması gerektiğini savunan bir akım. Özellikle modern dünyada kapitalist sistemin insanı köleleştirdiği bu dünyada tabii ki buna ilişkin sorgulamanın yapıldığı sanat faaliyetleri gittikçe hızlanıyor. . Kısaca insanın hüznü dünya yolculuğudur anlatılan.

Bu iki romanda merkezine insanı birey olarak ele alan modern, çağdaş ve varoluşsal bir roman. Sıradan insanların hiç de sıradan olmayan derinlikleri. Her birimizde farklı oluşan farklı seyreden ve bu farklılıklarımızla iletişim kurduğumuz veya kuramadığımız derinliklerimiz.

Profesör Andersen'in Gecesi

Roman kahramanımız Pål Andersen. Oslo'da yaşıyor. 50 li yaşlarda. (68 kuşağı). Yalnız yaşayan bir adam. Üst orta sınıfa ait ve “kendisi gibi hayatta başarı kazanmış elli yaş civarındaki entelektüellerden oluşan” bir arkadaş grubu var.

Edebiyat hocası

Dindar değil ama geleneklere saygılı ve toplumla barışık.

Sol görüşlü

Hayatının ve kişiliğinin yapı taşları bunlar.

O yıl başı gecesi o olay başına gelmeden bu şekilde kendinden çok memnun. Kendini kabullenmiş. Dindar değil. ama yortuyu kutluyor. Huzurlu. Her şey normal ta ki o gece yarısına kadar.

Roman 3. tekil şahıs üzerinden tanrı anlatıcı ile anlatılıyor. Ve bütün roman kahramanımızın yılbaşı gecesi başına gelen ve sonraki süreç içinde bütün bu başına gelen nedeniyle yapı taşlarını sorguladığı(dinini, dünya görüşünü, mesleğini, içinde bulunduğu zamanı, çevresini) bir süreyi anlatıyor.

1. Bu olay neydi ? (olay karşısındaki tutumu. sorgulama seyri, sonuç ne oldu?)

2. Bu kitabın düşündürdükleri?

3. Bizde kalan?

- Bütün romanın üstüne oturduğu olay: bir yılbaşı gecesini Prof. Andersen'in penceresinden gördüğü cinayet.
- Kahramanımız ne yapıyor? Telefona gidip gidip bırakıyor ve cinayeti haber vermedi?
- İşte bu noktadan sonra kırılma başladı ve Profesör Andersen bugüne kadar sürdürdüğü bütün yapı taşlarını sorgulayarak yerinden oynattı.
- Siz olsaydınız ne yapardınız? Bunu tartışmaya bırakalım ve devam edelim.

Kendinle hesaplaşma sorgulama başladı:

- Aklınca yılbaşı kutlamasına gittiğinde en samimi arkadaşından bu konuda yardım isteyecek.
- Tabii ki kimseye söyleyemiyor. Toplam 7 kişi.
- Çok yakın arkadaşları. Aralarındaki bağ geçmişe, 1960ların başlarına dayanıyor. Zamanında her biri kendi çapında radikal birer öğrenci olmuş.
- Andersen de diğerleri gibi **görmesi ve anlaması yolunda eğitildiği düzenin değil**, bu düzenin dağılmış halinin peşinden gitmiş. Fakat Noel kutlaması için arkadaşlarıyla bir araya geldiğinde o günün (1990'ların) tipik fotoğrafı çıkıyor ortaya.
- **Neydik ne olduk ?**
- “Toplumsal yapıya destek verenler” olmayı hep reddettikleri halde konumları itibariyle devletin verdiği emirleri yerine getiren, toplumsal yapının destekçisi onlar.
- *Dag Solstad'ın anlatıcısı yani prof. Andersen okuyucusuna ne diyor?*
- *ince bir alayla, hizaya geçmiş bu grubun eskiden oldukları şeyi inkâr ettiğini anlatıyor.*
- *Biz her birimiz bu konuda ne diyoruz? İdeallerimiz var mıydı? Nereye aittik? Şimdi nereye?*
- *Bu soruyu da ortaya bırakıyorum şimdilik*

- Mesela burada arkadaşları ile birlikte avangard sanatı ve radikal politikaları destekliyorlardı. NATO'ya hayır demişlerdi.
- Oysa şimdi kahramanımız Norveç'in Avrupa Birliğine girişini desteklemiş. Bunu da sadece kendi çevresindeki üniversite mensuplarının veya mezun gençlerini Avrupa Birliği'nde yüksek ücretlerle akademik düzeyde iş bulması düşüncesiyle istiyor. (Norveç halkının aksine) Oysa gençlikte ne kadar idealist iken artık değiller.)
- (Norveç Avrupa ortalamasının üstünde yaşam standardına ve ekonomik gelişmişliğe sahip olduğundan Avrupa Birliği'ne girmek istememektedir. Zira, ülke kıyılarındaki petrol rezervlerinin zenginliği ve dünya ve Avrupa balıkçılık sektörünü elinde bulundurması ile tanınmaktadır.)
- **siyasi radikalizm** kökten toplumsal veya siyasal değişim. Düşünsel olabilir, eylemsel olabilir.
avangard sanat: Avandard sanat: gerçeklik tanımları içindeki kabul edilmiş normları sarsıp sınırlarını değiştirmeyi amaç edinir.
- .

DİN SORGULAMASI

- Din sorgulaması kendini ateist olarak görüyor evet toplum kurallarına saygılı ve o nedenle dini bayramlarını kutluyor
- «Hatta Noel akşamının içimizde böyle derinden yer etmesi ne garip» diye de bu olay öncesi aklından geçiriyordu.
- «İnanmasam da bu kültürün bir parçasıyım. Aslında çatışma gibi duran şey bütünleştirici mi?» düşündüğü şeyler
- Toplum kurallarına uygun olarak cinayeti haber vermeli («toplum bilincinin arkasında bir tanrı fikri var. Herkesin kendine göre bir tanrısı olamaz.»
- Ama bir yandan da ilk taşı ben mi atacağım? İlk taşı ben atamam ben de günahkarım. Ancak çöl tanrısı yok artık. Uygarlık tanrısı var. (ikircikler içinde)
- Bu kendini ateist ve ancak kurallara uygun toplumsal kurallara uygunum derken bu olay karşısında bu karmaşanın farkında varıyor. Ve bu karmaşa ile cinayeti haber vermemesine de kılıf uydurmaya çalışıyor bence.. (aslında kendine itiraf edemediği daha fena bir şey var) bunu sizler biliyorsunuz zannedersenem.

Sanat ve edebiyat sorgulaması

- Sanat sorgulaması var. Edebiyat hocası ama şunu fark ediyor: kendisi Yaban Ördeği'ni anlatırken hem bu uyarlanmış oyunu yetersiz görüyor hem de öğrencilerine «kusursuz» bir oyun diye anlatıyor.
- Norveçli oyun yazarı ve şair Henrik Ibsen uzmanı olan Profesör Andersen klasik edebiyat eserlerinin çağımıza uyarlanarak sahnelenmesiyle sarsıcı ve etkileyici gücünün kaybolduğunu, sergilenenin sadece eser sahibinin şöhretinin devamı olduğunu düşünmektedir. Bulduğu çağın bir özelliği olan kapitalizmle üretilenlerin metaya dönüştürülmesinden, kültür alanlarında kendini göstermesinden memnun olmayan kahramanımız edebiyat çalışmalarında da şüpheye düşüyor. Modern çağın tarihsel bilinci kaybetmesinden yakınıyor.
- Aynı şekilde kişisel tarihimizi de (3 nesil öncesini) bilmiyoruz merak da etmiyoruz. tarihsel ve kişisel tarihimiz içinde bilincimizin olmadığını konuşuyor bir arkadaşıyla.

- Bütün bu sorgulamaları ile kafası karmakarışık kendince neden haber vermediğine dair bahaneler buluyor böylece? .
- 1. artık kadın öldü. Onu geri getirmek imkansız. Haber vermekle bu adamın da hayatını karartacağım. Kadını öldürme sebebini de bilmiyorum
- İlk taşı günahsız atmalı. Ben günahsız değilim. Kim oluyorum da ihbar ediyorum?
- Ancak dini bir toplumda değil uygar bir dünyada yaşıyoruz.
- tabii ki kendini sorgulamak bitmiyor. Bu arada karşiki adamlarla tanışıyor arkadaş oluyorlar. Bunun vicdan azabı, ikircikli düşünceler kafalar karışık...

- Sonuçta ne yapıyor dersiniz? Parmağını şıklatıyor bu hareketi ben bana ne « hareketi olarak algıladım. Çare bu ..bana ne ?
- İşte burası da esas nokta.
- Aslında bütün sorgulaması arkasında bu hareket var.. Bana ne?
- Modern insanın her türlü sorumluluğuna yaklaşması.. Bana ne?
- Eylemsizlik.
- Gerçi o cinayet gerçek bir cinayet mi ??? Ancak kendini tanımasına yol açtı. Ve kendinin de modern yabancılaşmış insan olduğunu anladı.

bana ne ?

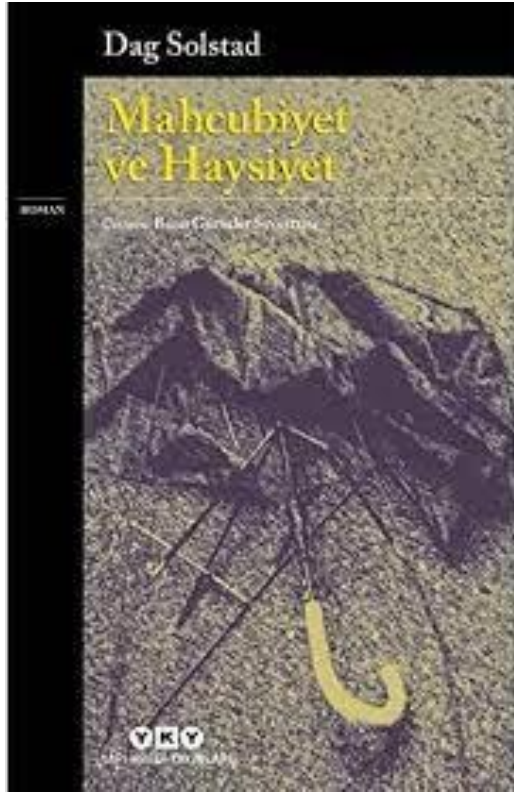

- Aslında hiçbir şey kesin değil..
- Gördüğünü zannettięi cinayet de kesin değil.
- Her şeyin belirsiz olduğu böyle bir dünyada bir sürü ikilem içinde yaşıyıp gidiyoruz.
- Sorgulamak mı gerek ?
- Yoksa sorgulamamak mı ?
- Aslında
- Andersen ise ihmalden doğan bu günah veya suç nedeniyle giriştiği varoluşsal sorgulamalar sonucunda kendi yanlışıyla, kendi suçuyla veya kendi günahı ile barışıyor. Aslında - **parmaklarını şıklattığı o an** -yaşamını bütünüyle kaplayan bir **kayıtsızlıkla**, bir katilin serbestçe dolaşmasının yolunu açıyor Andersen.
- Son cümle hepimiz böylemi yiz Roman karakterinin düştüğü bu ikileme kimi zaman biz de düşmüyor muyuz? Bazen yapmamız gerekenlerle, aslında ne yapmak istediğimiz arasında kalmıyor muyuz? İşte bu roman, insanın karmaşıklığını anlatarak okuyucu için bir ayna görevini üstleniyor.

- Ahlaken bir çöküş mü yaşanmaktadır, yoksa insan eylemi çelişkilerle mi doludur? Var oluşun dayanılmaz vahşeti, hatta anlamsızlığı mıdır bu?
- Bizi tarih bilincimizden koparan tüketim hızımız mı? Sanatta sarsıcı etki mi, içten içe hissedilen haz mı değerlidir? Tutku mu, sadakat mi?
- Bu sorular, romanı bütün haline getiren harcin “karanlıkta kalma” kavramı olduğunu düşündürüyor. Yazar, boşlukları kullanarak karanlıkta kalanları uzun uzadıya sorguluyor.

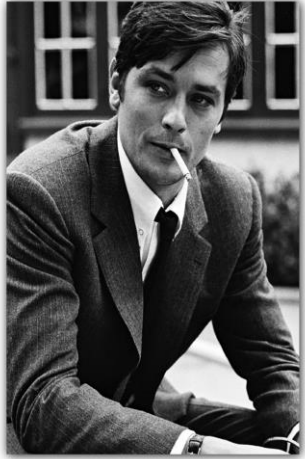

Mahcubiyet ve Haysiyet

Bu küçük ama hacımla romanı 4 yıl önce okumuşum. Aklımda kalan şunlardı: bir şemsiye, güzel ve uyuyan bir kadın, mutsuz bir adam ve bir grup arkadaşla konuşmalara doyamadığımız bir gece ve keşke tekrar okusam dediğim bir kitap.

Bendeki 8. baskı..

- Baş kahramanımız:
- Elias Rukla : Lise Edebiyat Öğretmeni.(ibsen üzerine çalışmış) 50 li yaşlarda. 30 yıldan beri çalışıyor. Kendi halinde çekingen içine kapalı. Bekar. Sonrasında evleniyor.
- Johan Cornelinsen. Çok yakın arkadaşı. Felsefe doktorası yapıyor Yakışıklı. Dışa dönük. bir adam. Uyanık. Marksist oldu sonra kapitalist sistem için çalıştı. Yaşı zannedersenem 35 civarı
- Eva Linde. Üniversiteden terk. Çok güzel bir kadın. Duygusal aynı zamanda akıllı ve çalışkan da. İlk önce johan ile sonra uzun yıllar Elias ile evli.
- Camillia Linda : Elias Rukla' nın üvey kızı
- Roman yine Prof. Andersen'in Gecesi gibi 3. tekil şahıs üzerinden anlatılıyor.
- Bir kahraman daha var: hep gölgesi var. ünlü tiyatro yazarı ibsen ve Yaban Ördeği

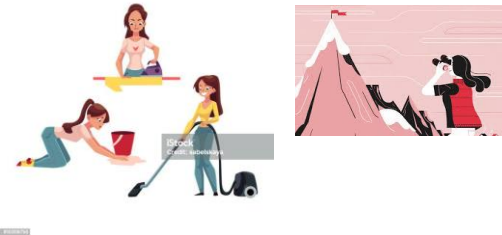
- Henrik Ibsen, (20 Mart 1828, Skien, Norveç - 23 Mayıs 1906, Kristiania (Oslo), Norveç) Norveçli oyun yazarı ve şair. Eleştirel rasyonalizm edebiyat anlayışının tiyatrodaki öncüsü, çağdaş tiyatronun kurucularındandır.

- Roman kahramanımız Elias Rukla'nın sinir krizi geçirip okul çıkışı yağmurda açılmayan şemsiyesini parçalaması ile başlar. Olay örgüsü bu olayla başlayıp daha sonra geçmişe dönülerek bu duruma yol açan Elias'ın hayatının öyküsü. Bazı kereler uzun cümleler ve felsefi eklemelerle ağırlaşsa da oldukça sürükleyici şekilde devam ediyor.
- Yükte hafif pahada ağır bir kitap bu.

- Elias Rukla klasik edebiyatçı. Bir Edebiyat tutkunu. İbsen eseri Yaban Ördeği'ni satır satır okuyup öğrencilerinin bu oyunu içselleştirmesini istiyor. Yıllarca bu işi yapmış ve her seferinde başka bir şey keşfediyor. Bu seansta yan karakter Dr.Relling dikkatini çekiyor. (daha önce Relling'in gerçeği öğrenirken sesinin titrediği çekmemiştir. Kendisi de hayatta ve bu düzende bir yan karakter aslında. Oyunu kendinden geçercesine anlatıp çocukların da içselleştirmesini istemekte. «bir insanın elinden hayatı boyunca inandığı bir gerçeği aldığınız anda mutluluğunu da bitirirsiniz» hocamız bu kadar coşkulu ve heyecanlı. Akılla değil duygularıyla da birlikte okuyor ama işte çocuklar.
- Ancak ne yazık ki hepimiz biliyoruz. Çocukları aşan romanlar veya oyunlar hep sıkıcıdır. Failün failün failatün veya hangi bölgede ne yetişir ezberle veya o tarih dersinin sıkıcılığı. **(burada yazar eğitimin rasyonalize olmasına karşı aslında. Bence de doğru)** Klasik formal eğitimde bir edebiyat öğretmenin görevi milli kültürlerini çocuklara anlatmak yoksa onların duygulanmalarını sağlamak değil.) ama sonunda ne oluyor öğrenciler sıkılıyor, öfkeleniyor öğretmenin de motivasyonu düşük ve yılgın. Kendini çok yetersiz ve mutsuz hissediyor. Rasyonalite bunu gerektiriyor ve akılcı sistem işte bu.
- Çünkü çağ akıl çağı. Herkes metalaşmış. Hoca olarak bütün bunların da farkında ayrıca yalnız çocukların değil yetişkinlerin de öğretmen arkadaşlarının da bu sistemin kölesi olduklarından ve hep parasal işlerle ilgilendiklerinden kimsenin böyle dünya klasikleri için coşku duyacak ve bu konuşacak bilgisi de yok vakti de.
- Sanatın güncellenmesine de karşı yazarımız. Yazılan eser ruhunu kaybediyor gibi. Yeni versiyonları günümüze uyarlanınca sadece ibsen adı kalıyor. (bu beni düşündürdü. Evet günümüze uyarlanınca çok başka bir şey oluyor aslında evet ama başka bir çare de yok gibi. yıllar öncesi yazılmış şartlar değişiyor aynı kalsa o coşkuyu duyamayız gibi. belki yazarın dediği gibidir bilemiyorum.
- Ve bu adamcağız o kadar sinik ve çekingen ki ve mahcup ki zaten kimse ile de öyle sıradan her konuyu konuşacak bir mahareti yok. Sadece bu düşündükleri ile bir köşede kalıyor. İşte karşına çıkan ve kendisiyle sanat ve felsefeden konuşabileceği ve ayrıca kendi eksiklerini de tamamlayan (yakışıklı girişken albenili) adamla samimi arkadaş oluyor. Johan'ın da Elias'ta bulunduğu aslında narsizmini beslemesi. Ve tabii ki ayrıca iletişim de kurabiliyor. (bence Elias'ın bilgilerinden de faydalanıp onları başkalarına satıyordur.

- *Bu durum Elias Rukla'yı endişelendirdi. Eva'nın ona nefret dolu gözlerle bakmasından ziyade, sonra birdenbire uysallaşması yani."*
- Kitabın sonlarına doğru bu uyumluluk, anlayışlılık halindeki yapmacıklığı düşünmeye ve demokratik olmak adına solup giden birtakım duygulara odaklanıyor yazar.

- Elias Rukla Őu yaŐadığımız hayata Őu hoyrat iliŐkilere uyum sađlayamamıŐ bir adam. Aslında çok ideal bir insan. vicdanlı, mahcup ve haysiyetli. Mahcup olmak bir diğer deyimle utanma bir erdem. Mahcup bir insan tabii ki haysiyetli olur. Kendi değerlerini korur. Aslında hayat çizgisi böyle: coŐkuyla iŐini yapan, yapmak isteyen talebelerinin kayıtsızlığını görünce kendine kabahati arayan bunun için kafa yoran, arkadaŐının eŐine yan gözle bakmayan ve onların iliŐkisi devam etsin diye elinden geleni yapan ve hatta Johan'ın kabaca ve düŐüncesizce bırakıp gidiŐini telafi etmek için ve Linda'yı eskiden beri için için sevdiğinden drstce evlendi. Oysa bütün bu sistemin her Őeyiyle iliŐkilerinin yapaylığı, herkesin para düŐkünü olması ve maskeli olması ve en önemlisi bunları görmesiyle Elias Rukla zıvanadan çıktı ve delirdi.
- Elias Rukla'nın da defektleri var tabii. (kendini hep eksik hissetmesi. Kadının güzelliğini neden bu kadar önemsiyor? Johann'a neden bu kadar değer veriyor? Neden bu kadar yalnız hissediyor?)

Şemsiye figürü üzerinden konuşalım:

Şemsiye bizi doğadan koruyan yapay bir kalkan. Koruyucu. Güvenliğimiz. Yağmurdan sırlıklam olmadan veya güneşten kavrulmadan ilerliyebiliyoruz. Bir uygarlık nesnesi. Uygar ama korunaklı. Aynen uygar bir dünyada yaşarken ki gibi kalkanlarımız var. çok yüzlerimiz var. görevlerimizi duygusuzca çoşku duymadan yapıyoruz. Yüzeysel zevklerimiz var. Daha derinlemesine düşünmüyoruz. Belki de düşünmekten korkuyoruz. Şemsiye parçalanırsa veya parçalarsak özgür olabiliriz ama bu şemsiyeli dünyada tek başınıza özgür olmak hep ıslanmak veya güneşte kavrulmak değil midir. Gerçek bazen görmezden geldiğimiz. Modern dünyaya tutunmak için şemsiye gerekli. Şemsiyeleri kırmamak için gerçeği de fazla kurcalamamak ..

- Şimdi soru: Büyük yıkımlara giden bir gerçeğin peşinden mi gitmeli yoksa yaşam bir yalanla mı sürdürülmeli? (Henrik İbsen)
- ASLINDA İKİ KİTAP İÇİNDE AYNİ SORU BU....